

Banský náučný chodník Pezinok



Kraj:	Bratislavský
Okres:	Pezinok
Geomorfologická jednotka:	Malé Karpaty
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územie:	Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty
Prístup:	bus Pezinok, nemocnica I
Východisko:	Pezinok, križovatka ulíc Malacká × Zumberská
Trasa:	Pezinok, „Zumberg“ - horáreň Sirková - lesmi popod Žilovú - Rudné bane v Hrubej doline - „Zumberg“
Dĺžka, prevýšenie:	6,8 km, prevýšenie 330 m
Čas prechodu:	2,5 - 3 h
Počet zastávok:	12
Náročnosť:	mierne náročná trasa

Zameranie chodníka: banícke, historické

Typ chodníka: samoobslužný, resp. na požiadanie so sprievodcom (pozri v poznámke nižšie), okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Chodník je čiastočne prepojený so žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2012

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave, no miestami je v teréne nedostatočne značený (2021).

Textový sprievodca: leták Banský náučný chodník Pezinok (vyd. Malokarpatský banický spolok, Pezinok, 2017)

Kontakt: Malokarpatský banický spolok, M. R. Štefánika 5/9, 902 01 Pezinok, tel. 0905 300 884, 0904 400 876

Poznámky: (1) V priestore zastávok náučného chodníka 7 a 11 sú - v rámci aktivít Geoparku Malé Karpaty - vybudované oddychovo-náučné areály, ktoré sú miestom podujatí s baníckou tematikou pre verejnosť. (2) Každoročne v druhú májovú sobotu za každého počasia usporadúvajú členovia Malokarpatského banického spolku prechod náučného chodníka s odborným výkladom. Sprievodca s výkladom aj v inom termíne je na požiadanie na tel. 0905 300 884 alebo 0904 400 876. (3) Začiatok náučného chodníka sa zhruba obsahom i trasou zhoduje s predchádzajúcim rovnomenným náučným chodníkom, ktorého texty sú verejne dostupné na stránke mesta > .PDF. (4) Trasa v oblasti zastávok 5 a 7 je súbežná s trasou Náučného cykloturistického chodníka Pernek - Pezinok, ktorý ho prepája s Náučným cykloturistickým chodníkom okolím Perneka na záhorskej strane Malých Karpát.

Upozornenie: Plán náučného chodníka na informačných paneloch znázorňuje začiatok trasy s polohou zastávky 2 podľa pôvodného stavu v areáli nemocnice, ktorý je však už nepriechodný (2021).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Pezinok. Mesto s významnou baníckou históriou a vinohradníckou tradíciou na styku Podunajskej roviny, Podunajskej pahorkatiny a Malých Karpát severovýchodne od Bratislavy s mnohými kostolmi, Malokarpatským múzeom, vinárskym podnikom a viechami. Po prvý raz sa spomína v roku 1208 ako majetok Bratislavského hradu. Postupne sa vyvíjal v područí svätajurských grófov a neskôr pezinského panstva, až kým sa v roku 1647 nestal slobodným kráľovským mestom. Po príchode Nemcov v 16. a 17. storočí nastal v meste stavebný a spoločenský rozmach. S rozvíjajúcim sa baníctvom a vinohradníctvom (viac v textoch k Vinohradníckemu náučnému chodníku (Pezinok)) prosperovali aj viaceré remeslá, zakladali sa cechy a manufaktúry. V 18. a 19. storočí tu pracovala papiereň a tehelňa, pričom územie nad Pezinkom bolo významnou banskou oblasťou.

Pezinské baníctvo. Viaže sa k dvom obdobiam. Prvé, v roku 1339 povolené kráľom Karolom Róbertom, bolo stredoveké dobývanie **zlata** ryžovaním v potokoch a dobývaním na miestach, kde zlaté žily vychádzali na povrch. Po prestávke ťažbu oživil v 18. storočí Jozef Entzler - jeho ťažiarstvo s názvom Mariana, Terézia a Jozef vykonávalo banské práce v starých štôľňach v lokalite Altstadt (pezinskom Starom Meste). Ťažba zlata tu nebola veľmi významná - za celú históriu sa ho tu vyťažilo len toľko, koľko za jeden rok v Hodruši v Štiavnických vrchoch. Okrem zlata sa v okolí Pezinka ťažilo **pyrit a antimonit**. Ťažba pyritu - základnej suroviny na výrobu síry a kyseliny sírovej - začala na prelome 18. a 19. storočia (banské pole Ferdinand-Karol). V polovici 19. storočia v súvisе s ťažbou vybudovali v Pezinku prvú továreň na výrobu kyseliny sírovej v Uhorsku. Ešte v 50. rokoch 20. storočia sa na ložisku vykonávali banské práce. V roku 1906 bola v Pezinku daná do prevádzky prvá

flotačná úpravňa antimónovej rudy v Rakúsko-Uhorsku. Spracovanie rudy pozostávalo z viacerých procesov. Konečným produktom bol antimónový koncentrát, ktorý sa ďalej spracovával v Kovohutách Vajsková. Poslednú baňu v Pezinku zavreli v roku 1992 a v súčasnosti sa dobývacie priestory rekultivujú.

Bývalé Pezinské kúpele. Kúpele sa nachádzali severne od Pezinka na úpäti vrchu „Ober Hausberg“ v Malých Karpatoch v areáli dnešnej Psychiatrickej nemocnice Philippa Pinela, nadväzujúcom na miestnu časť Cajla. Sírno-železité kúpele sa spomínajú už v roku 1590. V murovanej kúpeľnej budove z roku 1777, ktorá nahradila pôvodné drevené stavby, bola možnosť ubytovania a v kabínkach bol už v tom čase prívod teplej a studenej vody. Voda používaná na prevádzku vytekala zo štôlní Ferdinand a Jozef. Liečivá voda mala údajne priaznivé účinky na kožné choroby, vodnatieľku, obličkový piesok, kĺbové bolesti a i. Boli jednými z najobľúbenejších kúpeľov v Uhorsku. Kúpele zanikli roku 1923, koncom 20. storočia boli zbúrané a v teréne možno nájsť už len trosky kamenných stavebných elementov.

Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty. Chránené územie vyhlásené v roku 1976 v troch izolovaných areáloch na väčšine územia jadrového pohoria Malé Karpaty medzi Devínom a Novým Mestom nad Váhom na juhozápadnom Slovensku. Horské územie - väčšinou náhle sa dvíhajúce z oboch susediacich nížin - s nadmorskými výškami kulminujúcimi vrchom Záruby (768 m) nad Smolenicami budujú najmä žuly, vápence, kremence, fylity a amfibolity. Nachádza sa tu osem krasových oblastí s približne 300 jaskyňami, z ktorých je jediná sprístupnená so sprievodcom (Driny) a dve nevelké (Deravá skala a Veľká pec) sú verejnosti voľne prístupné. Podstatnú časť pokrývajú listnaté lesy s bukom, dubom či hrabom, na skeletnatých podlažiach tiež jaseňom, javorom horským a lipou. Miestami sa vyskytuje nepôvodný gaštan jedlý, borovica čierna, teplo- a suchomilné travinno-bylinné porasty, skalné a sutinové spoločenstvá, vzácne i rašeliniská a slatiny. Najvyššie časti najmä na obalových a príkrovových štruktúrach ako aj krasové areály sú turisticky veľmi atraktívne a frekventované. V rámci oblasti leží takmer dvadsať rôznych veľkých území európskeho významu (najrozsiahlejšie sú: Devínske Karpaty, Homolské Karpaty, Kuchynská hornatina a Biele hory) a dva veľké areály z nej zaberá chránené vtáčie územie Malé Karpaty (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Pezinský minigeopark (*panel stojí medzi zastávkou 1 a 2*)
2. Zumberg | Božia muka sv. Klementa
3. Pezinské sírno-železité kúpele
4. Pôvodná základňa starých baní
5. Pyritové ložisko Ferdinand-Karol
6. Zlaté baníctvo
7. Lom | Povrchové dobývanie
8. Antimónová štôlna | Hlbinné dobývanie
9. Pyritová štôlna | Banská doprava
10. Úpravňa | Spracovanie rudy
11. Ťažobný závod Rudné bane Pezinok
12. Budúcnosť štôlna | Prieskum ložiska











Trasa Banského náučného chodníka

Trasa BNCH PK:

01 Zumburg Božia ruža Sv. Klimenta	07 Antimónová štrôňa Hĺbkové dobývanie
02 Pezinské sírno - Zelené kúpele	08 Pyritová štrôňa Banská doprava
03 Pivovná zastávka starých baní	09 Úpravňa Spracovanie rudy
04 Pyritové ložisko Ferdinand-Karol	10 Ťažobný zlivod Ruzné bane Pezínok
05 Zlaté baníctvo	11 Budovateľ štrôňa Práskum ložiska
06 Lom Povrchové dobývanie	

MAPY.CZ

Banský náučný chodník Pezínok

01 Zumburg - Božia ruža sv. Klimenta	07 Antimónová štrôňa - Hĺbkové dobývanie
02 Pezinské sírno - Zelené kúpele	08 Pyritová štrôňa - Banská doprava
03 Pivovná zastávka starých baní	09 Úpravňa - Spracovanie rudy
04 Pyritové ložisko Ferdinand-Karol	10 Ťažobný zlivod Ruzné bane Pezínok
05 Zlaté baníctvo	11 Budovateľ štrôňa - Práskum ložiska
06 Lom - Povrchové dobývanie	

MAPY.CZ